

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

ХАРАБАРА В. М. к.е.н., доцент

ORCID: 0000-0002-8555-6440

ЧНУ імені Юрія Федьковича

ГРЕШКО Р. І. к.е.н., доцент

ORCID: 0000-0003-3054-356X

ЧНУ імені Юрія Федьковича

ХАРАБАРА В. І. к.військ.н.

ORCID: 0000-0001-7912-6578

НУОУ імені Івана Черняховського

Постановка проблеми. Актуальність дослідження. Криза, незалежно від причини її виникнення, є досить складним явищем, і звичайно, має більше негативних, ніж позитивних наслідків. Одним із позитивних наслідків кризи є фінансове оздоровлення економічної системи, тобто відсіювання найменш конкурентоспроможних та неефективних підприємств. Банк – це специфічне підприємство, і дійсно, в окремих випадках банкрутство банків може бути сигналом добре функціонуючої ринкової системи: слабким банкам немає в ній місця (шумпетерівське “творче руйнування”). Проте, у випадку із банкрутством банку ситуація має більш складні наслідки, оскільки банк є фінансовим посередником, а отже, акумулює ресурси громади, суспільства, в якому функціонує. І фактично кошти втрачає не банк, який їх лише акумулював, а населення та суб’єкти господарювання, які обслуговувалися в даному банку. І чим більшим є банк, тим складніше прийняти рішення про його ліквідацію: відома дилема “too big – to fail”. І кінцеве рішення покладено на органи регулювання, зокрема в Україні на НБУ, однією з основних функцій якого є підтримання безпеки та фінансової стабільності банківської системи, захисту інтересів вкладників і кредиторів, та Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який відповідає за забезпечення функціонування системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку [5].

У зв’язку з цим актуальним є питання об’єктивної оцінки фінансового стану банківської системи, покращення її структури, визначення факторів підвищення її ефективності і стабільності, що буде сприяти покращенню організаційного, інституційного, інструментального середовища банківського сектору, а отже і всієї фінансової системи держави [6].

Метою дослідження є розроблення теоретичних і практичних питань забезпечення стабільного розвитку банківської системи України з врахуванням прогресивного світового досвіду.

На сьогодні істотно посилюється роль цифрових технологій, які дозволяють підвищити ефективність операційних процесів у банківському секторі, у тому числі і з питань забезпечення стабільності учасників цієї сфери.

Цифровізація проявляється у підвищенні інтенсивності комунікації з цільовою аудиторією, розширенні доступних каналів збуту послуг. Зокрема, з'являється інтернет-банкінг, інші рішення і технології, які були би неможливими без діджиталізації. Проте важливо розуміти, що сучасні технології також забезпечують можливість легшого обману громадян шахраями. Створюються схеми отримання коштів, які по своїй суті існували раніше, проте сьогодні вони отримують додатковий технічний аспект. Складність та інноваційність рішень призводить до того, що громадянам легше повірити у привабливість нової бізнес-моделі. Наприклад, якщо звертати увагу на кредитування без участі банків, то на перший погляд така ідея забезпечує більший прибуток тим особам, які надають свої кошти у тимчасове користування. Проте важливо розуміти, що банки існують у ринкових умовах у зв'язку із чіткою роллю і функцією, яку вони виконують. Саме банки здатні побудувати адекватні моделі оцінки кредитоспроможності підприємств та фізичних осіб. Вони акумулюють великі масиви даних щодо спроможності клієнтів відповідати за своїми зобов'язаннями. Як результат, вони більш адекватно оцінюють рівень ризику та ціну, яку слід запропонувати тому чи іншому суб'єкту.

Якщо відбувається кредитування без участі банку, то слід очікувати на вкрай неадекватну оцінку ризиків фізичними та юридичними особами при наданні своїх коштів іншим фізичним та юридичним особам. В таких умовах суттєво посилюється позиція позичальника. Якщо останній здатен залучити кошти у кредитної організації, то йому не доцільно звертатися до нетрадиційних інструментів залучення фінансових ресурсів. І навпаки, якщо банки вважають, що рівень ризику є надто суттєвим, і пропонують клієнту високу вартість залучення кредитних коштів, то такий клієнт, звертаючись безпосередньо до фізичних та юридичних осіб та отримуючи нижчу вартість кредитування, фактично обманює останніх.

Тобто разом із позитивним впливом цифровізація також створює загрози сталому розвитку. Наприклад, слід звернути увагу на такий інструмент, як P2P-кредитування.

Такий механізм призводить до відтоку коштів із банківських установ, тому спостерігається зменшення обсягу доступних фінансових ресурсів для забезпечення сталої діяльності банківських установ. Причому велика кількість підприємців, які створюють відповідні послуги, зловживають своїми можливостями, а саме можуть вивести капітал вкладників та оголосити банкрутство організації. У сфері обороту криптовалюти та P2P-кредитування центральний банк не має можливості забезпечувати таке ж державне регулювання, як у випадку із традиційним банківським сектором.

При цьому якщо звернути увагу на зарубіжний досвід, наприклад, китайський, можна відзначити, що такі сервіси активно використовувалися для впровадження різних шахрайських схем. Як результат, Китай суттєво зарегулював такий тип кредитування.

Китайський регулятор визначив, що платформа, яка займається наданням послуг кредитування однієї фізичної особи іншою, не може

акумулювати будь-які суттєві фінансові активи. Така організація може бути лише посередником, та заодно не може здійснювати інші види діяльності. Крім цього, організація має проводити всі види операцій через єдиний депозитарний банк. Це необхідно для посилення якості моніторингу та контролю за діяльністю тих кредитних організацій, які займаються наданням таких інноваційних видів послуг на фінансовому ринку [1].

Враховуючи такий досвід, а також відносно високу якість виконання своїх послуг українським банківським сектором, вважаємо, що доцільно заборонити функціонування таких сервісів на території України. Все ж така ймовірність шахрайських схем є вкрай високою, навіть у тому випадку, якщо вони будуть реалізовуватися не посередницькими організаціями, а окремими учасниками схеми P2P-кредитування. Це негативно позначиться на суспільному житті, призведе до посилення недовіри у суспільстві, до інших негативних соціальних наслідків. Повна заборона є відносно простим рішенням, яке дозволяє досягти виконання державою своїх функцій із забезпечення сталого стану ринку банківських послуг.

Для визначення ефективності такої пропозиції необхідно звернути увагу на ті фінансові показники, які демонстрували організації в цій сфері. Загалом P2P-платформи зібрали близько 218 млрд дол. США. Йдеться про ситуацію у Китаї. Якщо порівняти ВВП на душу населення в цій країні з українським, а також використовувати співвідношення китайського населення до українського в 35,25 [3], то виявляється, що очікуваний економічний ефект від такого заходу складе близько $(218/35,25)/(9608[4]/3727) = 2,4$ млрд дол. США. Це ті гроші, які не будуть втрачені їхніми власниками, залишаться у банківській системі для забезпечення подальшого сталого функціонування цієї сфери.

Також доцільно звернути увагу на загрози стійкості становища окремих банків та всього банківського сектора, які пов'язані з розвитком цифрових технологій та інтернету. З'являється велика кількість сайтів, які використовуються для атаки на банківські кабінети клієнтів. Наприклад, зловмисник може створити сторінку, яка зовні буде дуже схожою на сторінку входу в інтернет-банкінг. Клієнт, який отримує посилання на таку сторінку за допомогою фішингових листів, введе свої дані, наприклад, логін та постійний пароль, а також може ввести динамічний одноразовий пароль. Відповідно, зловмисники отримають доступ до грошових накопичень жертви.

Звичайно, це не єдиний потенційний негативний вплив окремих сторінок та сайтів в інтернеті на стійкість банківської системи. Також в інтернеті поширюється інформація рекламного характеру про різні фінансові піраміди, фінансові організації, які не мають ліцензії на здійснення діяльності, про високоризикові фінансові інструменти, які зазвичай призводять до суттєвих втрат фінансових ресурсів у масового інвестора, про різні Forex-кухні, які насправді не надають доступ на світовий ринок обміну валюти, а підробляють динаміку цін на долар США та гривню для того, щоб клієнт завжди програвав у разі участі на віртуальній фондовій біржі.

Відповідно, у контексті державного регулювання стійкості банківської

діяльності доцільно надати можливість регулятору блокувати сайти у тому випадку, якщо працівники центрального банку вважають це за потрібне.

Відповідно, співробітники НБУ мають мати можливість блокувати рекламні сайти, які публікують інформацію про діяльність фінансових організацій без необхідної ліцензії, а також про різні шахрайські схеми. Також доцільно протидіяти тим сайтам, які розповсюджують програмне забезпечення, що краде вхідні дані клієнтів при взаємодії з інтернет-банкінгом. Це дозволить більш оперативно реагувати на загрози, що виникають. Звичайно, у власників сайтів має бути можливість захистити інтереси у тому випадку, якщо відповідне рішення працівників центрального банку буде необґрунтованим. Однак це необхідно здійснювати у межах звичайної процедури, а саме через суд.

На сьогодні перелік причин для блокування сайтів є обмеженим, а саме передбачається припинення їхньої діяльності у разі порушення авторського права, залучення громадян до небезпечної діяльності, але при цьому такий перелік не передбачає право на блокування сайту у тому випадку, якщо він створює загрозу фінансовій безпеці громадян та підприємств. Вважаємо, що доцільно виправити такий недолік.

Відповідно, враховуючи той факт, що саме НБУ є основним суб'єктом, який здійснює оперативне державне регулювання стійкості банківського сектора та інших сегментів фінансового ринку, то вважаємо, що саме цій організації необхідно дати до рук інструмент, який дозволить адекватно відповідати на загрози, що виникають.

У суспільному просторі, у ЗМІ вже обговорювалося таке питання, але воно не мало практичної реалізації. Вважаємо, що в цьому випадку доцільно врахувати досвід ЦБ Литви [2]. Ця організація має можливість блокувати сайти, що створюють загрозу стійкості банківської системи країни. Такий захід відповідатиме загальній стратегії забезпечення стійкості. Адже співробітники центрального банку розуміють, що необхідно йти шляхом зниження рівня інформаційних загроз для фінансової стійкості сектора.

Що ж стосується оцінки економічного ефекту від такої пропозиції, слід звернути увагу на збитки, пов'язані з існуванням різних шахрайських сайтів. Протягом попереднього року зафіксовано 72 тисячі випадків незаконних дій із платіжними картами. Це означає, що надання можливості покращити процес регулювання державного контролю дозволить досягти значного економічного ефекту.

Підсумовуючи, зазначимо, що запропоновано три напрями, які дозволять підвищити ефективність державного регулювання стійкості та стабільності банківського сектора. По-перше, запропоновано виключити валютні депозити із системи гарантування банківських вкладів. По-друге, доцільно надати можливість регулятору блокувати ті сайти, які рекламують незаконні фінансові організації, програми, які намагаються вкрасти дані для входу в інтернет-банкінг, а також здійснюють іншу деструктивну дію на банківську систему. По-третє, запропоновано заборонити операції кредитування P2P.

Список літератури:

1. Как китайский рынок p2p-кредитования стал гигантской пирамидой. URL: <https://carnegie.ru/commentary/77382> (дата звернення: 25.05.2022).
2. Bank of Lithuania started to block websites offering illegal financial services. URL: <https://www.lb.lt/en/news/bank-of-lithuania-started-to-block-websites-offering-illegal-financial-services> (дата звернення: 25.05.2022).
3. Current Population – Census Bureau. URL: https://www.census.gov/popclock/print.php?component=counter&sec_ak_reference=18.e60fea5.1574146349.b558089 (дата звернення: 25.05.2022).
4. GDP per capita (current US долл. США) – China | Data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=CN> (дата звернення: 25.05.2022).
5. Волкова В. В., Іспанюк С. Є. (2019). Удосконалення нагляду за діяльністю проблемних банків. Економіка і організація управління. № 3(35). URL: [file:///C:/Users/roman/Downloads/7741%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15551-1-10-20200129%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/roman/Downloads/7741%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-15551-1-10-20200129%20(1).pdf) (дата звернення 25.05.2022).
6. Далгич К. В. (2015). Напрями вдосконалення банківської системи України. Фінансовий простір. № 4(20). С. 31–37. URL: <https://ofp.cibs.ubs.edu.ua/files/1504/15dkvbsu.pdf> (дата звернення 25.05.2022).

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ НАТО

ЧЕХОВСЬКА М. М. д.е.н., професор
ORCID: 0000-0001-8135-7770
Національна академія СБУ

Постановка проблеми. ВЕС України з країнами-членами НАТО розпочалося у 1990-х роках і розвивалося відповідно до політичної ситуації в країні. Активізація спільної роботи відбулася після 2014 року, зокрема, зважаючи на закріплення євроатлантичного курсу держави в Конституції України. На сьогодні, у зв'язку із повномасштабною навалою РФ, питання ВТС з країнами-членами НАТО вийшло, на нашу думку, на більш практичний рівень.

Ступінь дослідження проблеми науковцями. Різні аспекти ВТС України з іноземними державами, у тому числі з країнами-членами НАТО, досліджували вітчизняні вчені В. Бадрак, В. Бегма, В. Горбулін, В. Шемаєв [] тощо.

Мета дослідження. Разом з тим, на нашу думку, у наукових роботах приділено недостатньо уваги ВТС України з країнами-членами НАТО відповідно до сучасного етапу розвитку нашої держави, що зумовило мету